

Kerdoelen in de knel; kijk naar Vlaanderen

Anneke Neijt, concept Van12tot18 6, 2026

<https://van12tot18.nl/artikelen/kerndoelen-in-de-knel-kijk-naar-vlaanderen>

De nieuwe kerndoelen voor Nederlands in het primair en voortgezet onderwijs zijn vrijwel gelijk. Dat kun je op twee manieren interpreteren: het voortgezet onderwijs hoeft niets te bereiken, want alles is al bereikt in het primair onderwijs. Of: het po hoeft niets te bereiken, want de doelen zijn eigenlijk bedoeld voor het vo. Hoe doorbreek je deze patstelling? Negeer de kerndoelen en laat je in de onderbouw van het vo inspireren door de einddoelen van het primair onderwijs in Vlaanderen.

Onderwijsvernieuwing

Vlak nadat de Tweede Kamer de nieuwe onderwijswet had goedgekeurd, in december 2025, verscheen de brochure *Kerdoelen voortgezet onderwijs* met in het voorwoord: ‘Goed onderwijs ontstaat niet vanzelf. Het vraagt om een voortdurend gesprek over wat het waard is om te leren.’ Uit de notulen van de Tweede Kamer blijkt inderdaad dat er de afgelopen jaren langdurig, uitgebreid en intensief overlegd is over de onderwijsvernieuwing. De conclusie moet zijn: de tijd van praten is voorbij, er moet fluks met de nieuwe doelen in het vizier op een andere, betere manier les gegeven worden, zodat de stijgende lijn van dyslexie en de dalende lijn van de leesvaardigheid van 15-jarigen (internationaal getoetst in PISA-verband) worden omgebogen.

Houvast

Kerdoelen voortgezet onderwijs belooft leerkrachten houvast te bieden. Dat valt tegen. De wet stelt lezen, schrijven en rekenen centraal in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, maar de brochure sluit daar niet bij aan. Er is wel een hoofdstuk Rekenen en Wiskunde, maar geen hoofdstuk Lezen en Schrijven en deze onderdelen worden niet behandeld in het hoofdstuk Nederlands. Naast lezen, schrijven en rekenen vereist de wet kerndoelen voor vijftien onderwerpen die evenmin afzonderlijke hoofdstukken krijgen. Deze afwijkingen van de wet zijn geen verbeteringen.

De omschrijving van de kerndoelen geeft geen houvast. Er zijn kernzinnen, doelzinnen en een puntsgewijze uitwerking. Daar zal lang over gediscussieerd zijn, want voorheen bestond die driedeling niet. Het resultaat is een verbluffend vage opsomming van vooral niet toetsbare bezigheden. Neem kerndoel 2, een doel dat nog het dichtst bij de wettelijke eis van het leesonderwijs gaat:

Kernzin: *De leerling begrijpt teksten* - wat voor soort teksten?

Doelzin: *De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten* – dus wel informatieve teksten en narratieve teksten, maar geen instructieve teksten (leerboeken), geen persuasieve teksten (reclame) en geen argumentatieve teksten (opinieartikelen)?

Het gaat hierbij om (en dan volgen zes punten; hier alleen de eerste drie):

aandachtig luisteren, kijken of aandachtig vloeiend lezen – dit is een nadere omschrijving van de attitude van de leerling.

inzetten en uitbreiden van woordenschat, kennis over taal en kennis van de wereld –

woordenschat verdient een centrale plaats in alle vakken van het funderend onderwijs. *inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, literaire genres, verteltechnieken* – benoem die kennis! Om welke tekstsoorten, enz. gaat het?

Het hoofdstuk Nederlands omvat Communicatie, Taal en Literatuur. Net als de driedeling bij de formulering van de kerndoelen is dit een lastige driedeling, die tot veel discussie heeft geleid in vorige jaren, want waar hoort bijvoorbeeld spelling bij? Het antwoord is: bij wat niet genoemd wordt, Lezen en Schrijven.

Kijk over de grens

In een Nederlands onderzoeksrapport over de dalende onderwijsresultaten staat de aanbeveling: werk samen met de ons omringende landen. Vlaanderen heeft die aanbeveling opgevolgd door een internationale commissie van experts op het gebied van onderwijs aan het werk te zetten. Het rapport van deze commissie is inmiddels vrijwel geheel onderdeel van de Vlaamse onderwijswet, zie de brochure *Minimumdoelen en visieteksten*.

Kerndoelen heten ‘minimumdoelen’, omdat ze de ondergrens betreffen. De begindoelen (eind kleuterschool) beogen in een vroeg stadium verschillen in kennis weg te werken. De tussendoelen (vierde klas lagere school) fungeren als tijdige waarschuwingen. Dan is er nog twee jaar voordat beheersing van de einddoelen bepaalt welk soort voortgezet onderwijs de leerling kan gaan volgen.

Betekenisvolle doelen van één zin

De Vlaamse brochure betreft het primair onderwijs, maar kennisnemen van de dertien pagina’s met een visie en minimumdoelen voor Nederlands is bijzonder nuttig voor wie te maken heeft met leerlingen die in het voortgezet onderwijs nog moeite hebben met lezen en schrijven. Want waar gaat het mis? Is er een tussendoel waar nog aan gewerkt moet worden?

De Vlaamse einddoelen zijn hoogstaande doelen die heel geschikt zijn voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Bijvoorbeeld:

De leerling kent woorden: grondwoord, voorvoegsel, achtervoegsel, verkleinwoord, stam, uitgang, infinitief.

De leerling kan met behulp van enkele gepaste tekstkenmerken specifieke teksten formuleren. < bv. bij een reclametekst, een nieuwsbericht >

De leerling kent vertelperspectief: ik-verteller.

De leerling kan een eigen talige creatie mondeling of schriftelijk presenteren. < bv. een verhaal, een gedicht, een toneeldialoog >

De leerling kan vlot en regelmatig zonder hulplijnen schrijven op een enkele grondlijn.

In Vlaanderen staat de leerling centraal – vandaar al begindoelen voor de kleuters. In Nederland staat de leerstof centraal – nieuwe inzichten van wetenschappelijk onderzoek sturen van bovenaf de inhoud van de pabo, van het voortgezet onderwijs en vervolgens ook de inhoud van het primair onderwijs. Zo mag het niet gaan. Leg de brochures over de kerndoelen voorlopig terzijde, en laat je eerst inspireren door de Vlaamse brochure.

In Vlaanderen is er traditioneel een sterkere gerichtheid op het aanleren van parate kennis dan in Nederland. Toch is juist in het funderend onderwijs veel aandacht nodig voor het

verwerven van kennis als noodzakelijke basis van het verkrijgen van inzicht. Werk aan woordenschat in alle vakken!

Tot slot

Op de laatste bladzijde van *Kerdoelen voortgezet onderwijs* staat: 'Er is behoefte aan kerndoelen die concreter, samenhangender en beter bruikbaar zijn in het onderwijs'. Laat dat gezegd zijn. Goed onderwijs ontstaat niet vanzelf. Het vraagt om aansturing vanuit deskundigen die overzicht hebben over het geheel en beknopte teksten kunnen schrijven die in heldere taal en liefst op een stimulerende manier aan het werkveld duidelijk maken wie wat wanneer en waarom moet doen.

Verwijzingen

De in december 2025 gepubliceerde Nederlandse brochures met kerndoelen:

<https://www.slo.nl/publicaties/@25214/kerndoelen-voortgezet-onderwijs/>

<https://www.slo.nl/publicaties/@25212/kerndoelen-primair-onderwijs/>

De in 2025 verschenen Vlaamse brochure met minimumdoelen:

<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/81687>

Dat er langdurig is gediscussieerd over de kerndoelen blijkt ook uit de *Definitieve Conceptkerndoelen Nederlands*, besproken in Neijt, A. (2025) *Leren lezen en schrijven – zou dat helpen?* <https://neerlandistiek.nl/2025/11/leren-lezen-en-schrijven-zou-dat-helpen/>. Die bespreking schreef ik nog zonder kennis van de Vlaamse onderwijsvernieuwing.

Het onderzoeksrapport met de aanbeveling om over de grens te kijken: Dood, C., Gubbels, J. & Segers, P. C. J. (2020). PISA-2018 *De verdieping: Leesplezier, zelfbeeld bij het lezen, leesgedrag en leesvaardigheid en de relatie daartussen*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands. <https://www.pisa-nederland.nl/wp-content/uploads/2020/10/PISA-2018-De-verdieping-Leesvaardigheid.pdf>

Verder lezen:

Neijt, Anneke (2026). Kerndoelen voor po en vo: zoek de verschillen. Een kwestie. In: *Handboek Didactiek Nederlands. Levende Talen Nederlands*. <https://didactieknederlands.nl/2026/02/kerndoelen-voor-po-en-vo-zoek-de-verschillen>

Casteleyn, Jordi, Maarten Bogaert, Anna Bosman, Sofie Coenen, Ine Corteville, Alexandra De Clippeleer, Steven De Laet, Astrid Geudens en José Schraven (2026). De nieuwe minimumdoelen Nederlands in het Vlaamse basisonderwijs; Kansen en uitdagingen voor de lerarenopleiding. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders* 47 (1), 51-60. <https://tijdschriftvoorlerarenopleiders.nl/article/view/24855/27672>

Kaderteksten

Kadertekst 1

Bezigheden in de *Kerdoelen*: De leerling verkent taalvariatie en taalverandering in het Nederlandse taalgebied. Het gaat hierbij om: verkennen van veranderingen in taalgebruik onder invloed van tijd, media en maatschappelijke ontwikkelingen.

Kennis en inzicht in de *Minimumdoelen*: De leerling kent taalvariëteiten: tussentaal, vreemde taal. De leerling weet dat het Nederlands tot een taalfamilie behoort.

Kadertekst 2

De rol van het Standaardnederlands

Kansengelijkheid in de *Kerdoelen*: “Aangezien het Standaardnederlands in Nederland de gemeenschappelijke taal is, draagt de beheersing van deze taal bij aan de kansengelijkheid van leerlingen, in hun dagelijks leven en in het onderwijs.”

Onmisbaar middel in de *Minimumdoelen*: “Een goede beheersing van het Standaardnederlands vormt een essentieel fundament. Zodra leerlingen de fundamenteën van taal beheersen, wordt taal meer dan een communicatiemiddel: het wordt een middel om kennis te verwerven, creativiteit te stimuleren en kritisch te denken.”

Kadertekst 3

Nieuwe driedelingen tegenover de aloude tweedeling

De kerndoelen zijn gebaseerd op nieuwe driedelingen, zoals *doelzin*, *kernzin* en *puntsgewijze uitwerking* of *aanbodsdoel*, *beheersingsdoel* en *ervaringsdoel*. De minimumdoelen zijn gebaseerd op de aloude tweedeling van *declaratieve kennis*, ‘zoals de feitelijke inhoud van wetenschap of aardrijkskunde, woordenschat, principes en rekenkundige kennis zoals de tafels van vermenigvuldiging’ en *procedurele kennis (vaardigheden)*, ‘zoals het strikken van veters, het schrijven van letters, het testen van stoffen op oplosbaarheid in water, of het formuleren van zinnen in een vreemde taal.’